Bat. Gen.
XXII
60

Item ID: 1110242365
PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 19 Maret 2012
No. Induk : 19494/PN-MUSEUM/'12
BIB - ID : 0010-44519460
Beli / Hadiah : Ex. Museum

Overgedrukt uit de *Kronijk* van het Historisch Genootschap te Utrecht.
XII. Jaarg. 1856.

XX1160

Instructie voor den eersten Commandeur aan de Kaap de Goede Hoop (*J. A. van Riebeeck*), 1651. Medegedeeld door den Heer P. A. Leupe, te Amsterdam.

Reeds van het jaar 1619 af was de aandacht gevestigd om aan de Kaap de Goede Hoop eene sterkte aan te leggen »tot »verseeckering van de verversing, nodig tot de navigatie van »India ende de conservatie van het zeevarend volk, waar aan »seer veel gelegen is" [1]).

De geschillen die er tusschen de Nederlandsche O.-I. Comp. en die der Engelschen hadden bestaan [2]), waren vereffend bij een tractaat op den 7 Julij 1619, door Gedeputeerden van beide Compagnien te Londen gesloten [3]).

Beide Compagnien besloten tot het aanleggen van een fort aan de Kaap de Goede Hoop en den Commandeur van de in dat jaar naar Indië vertrekkende vloot, den Opperkoopman Nicolaes van Baccum van Haarlem, werd van wege de Bewindhebberen der Vergadering van Zeventienen, bij eene zeer gemotiveerde instructie van den 29 November gelast, de gelegenheid daartoe van de kusten, rivieren, baaijen enz. van af de Saldantabaai op te nemen en in kaart te brengen, maar zich inzonderheid te bepalen bij de Tafelbaai.

Niettegenstaande men dus reeds van 1619 af het voornemen had om aan de Kaap een fort te bouwen, liep het echter door

1) Resol. vergad. van XVII van den 19 Aug. 1619.

2) Zie het belangrijk Verbaal over deze Indische aangelegenheden, door Dr. Diederick Bas, *Codex Diplom.* 3. dl., 2. Afd., bl. 127 volgg.

3) In handschrift bij mij berustende.

BAT. GENOOTSCHAP VAN K.EN W.

verschillende omstandigheden aan tot het jaar 1649, toen het weder onder de punten van beschrijving werd opgenomen.

Het stranden van het schip Nieuw Haerlem in de Tafelbaai het jaar te voren, waardoor de Onderkoopman Leendert Jansz. als opperhoofd met eenig volk was achtergebleven om de goederen van dat schip te bergen, gevoegd bij de remonstrantie van Jan Anthony van Riebeeck, die in de vloot van den Commandeur Wollebrant Geleynsz. de Jonge als te huis voer en zich mede eenigen tijd aan de Kaap ophield, gaf aanleiding dat het op nieuw weder in overweging werd genomen en bij resolutie van den 20 Augustus 1650 werd gearresteerd.

In de notulen der vergadering van Zeventienen vindt men het hierna volgende aangeteekend omtrent de vaststelling eener instructie voor den te benoemen Commandeur aan de Kaap de Goede Hoop. Zooals bekend is, werd Jan Anthony van Riebeeck in 1651 het eerst met die waardigheid bekleed. De Heer Lauts zegt in zijn werkje: *Geschiedenis van de Kaap* enz., bl. 22, in de noot, dat van Riebeeck niet de bestemde persoon was, om als Commandeur aan de Kaap benoemd te worden. Dit is echter slechts in zoo verre waar, dat de aandacht der vergadering van XVII eerst was gevallen op Mathijs Proot, doch dit schijnt geen bijval gevonden te hebben, zoodat er dan ook verder geen sprake van hem is. Wel is hij een en andermaal geraadpleegd geworden over de zaken aan de Kaap en zijn hem daarvoor eerst (3 Aug. 1650) dertig cruysdaalders, later (7 Sept. 1651) *f* 250 toegekend geworden.

» Punten van beschrijving.

20 Augustus 1650.

Pt. 13. Omme te hooren d' informatien volgens de voorgaende resolutie bij de camer Amsterdam ende Zeelant genomen, aengaende het begrijpen van een sterckte aen de Caep de Bonne Esperance, de jongste vergadering van de 17e in statie gehouden, om daerop als nu geresolveert te mogen werden.

Pt. 13. In deliberatie geleyt sijnde het hiernevenstaende 13de poinct, is daerop gehoort het rapport van de Heeren gecommitteerden, daerop verstaen hebbende het advijs van eenige schippers ende andere kennisse van saeken hebbende, ende goetgevonden dat men 't selve in 't werck stellen sal, waertoe de camer van Zeelandt bij de vergaderinge geauthoriseert wert, mits de camer Amsterdam voor de camer van Zeelandt het volck daertoe nodich sal aennemen, indien sij d'selve in de hare niet conden becomen, verstaende dat de Instructie ende 't gundt meer tot dit werck behoort geprepareert sal worden, door de Heeren Gecommitteerdens tot de Haegse Besoignes, omme ter naester vergaderinge in Maert 1651 te brengen ende aldaer dit werck tot sijn besluyt te brengen.

20 Maert 1651.

Pt. 5. Alsoo bij de resolutie van dese vergaderinge op 't 13de poinct van beschrijvinge, in September 1650 voorleden genomen, goetgevonden is dat men aen de Cabo de Bonne Esperance een rendevous ende sterkte begrijpen sal, ende dat de instructie daertoe dienende door de Heeren Gecommitteerden totte Haegse besoignes geprepareert in dese vergadering gebracht soude werden, omme dit werk tot sijn besluyt te brengen, sullen de voornoemde gecommitteerden gelieven gelast te comen omme de voornoemde Instructie te resumeeren, ende wijders tot voltrekkinge van de voornoemde saecken te helpen resolveren soo verstaen sal worden te behooren.

Pt. 5. Bij de vergaderinge geresumeert sijnde, het concept van de instructie voor den Commandeur die gaen sal nae de Caep de Bonne Esperance, omme aldaer een rendevous ende sterckte te begrijpen, is goetgevonden de voornoemde Instructie te arresteren, ende dat de equipagie ten dien eynde gedaen sal werden bij de camer Amsterdam met een fluyt off spiegelschip bij deselve jegens September aenstaende in zee te brengen, dewelcke haer in de naeste egalisatie van equipagie valideren sal

PERPUSTAKAAN NASIONAL

voor hondert last, verstaende dat de voornoemde fluyt off pijnas gemant sal worden met 110 coppen, officieren, matrosen ende soldaeten, achter volgende de lijste hier achter in de voorvallende saecken geinsereert, voorsien met soodanige vivres, ammonitie ende andere behoeftens meer als bij de voormelde lijste sijn gespecificeert, boven 't gunt noch vereyst soude mogen worden, waertoe de voormelde camer Amsterdam bij de vergaderinge geauthoriseert is, als mede haer t'informeren op den persoon van Mathijs Proot, ende denselven bequaem vindende, als commandeur ende opperhooft voor een ander op die tocht te mogen aennemen.

Instructie voor .....
gaende ten dienste van de generale geoctroyeerde Nederlantsche Oost-Indische Comp., met het schip ..... nae de Cabo de Bonne Esperance, omme aldaer gecomen sijnde te verrichten 't gundt volght.

Alsoo bij Resolutie van de vergaderinge der 17° representerende de Generale Oost-Indische Comp. goetgevonden is, dat omme voor te comen dat de gaende ende comende Oost-Indische schepen, nae ende van Batavia respective sonder ongeluck de voornoemde Caep ofte bay aendoen, mitsgaders aldaer comende gelegentheyt mogen vinden omme haer van groente, vleys, water ende andere nootwendicheden aldaer te ververschen, ende door middel van dien de siecken op de schepen sijnde, tot haer gesontheyt te brengen noodich sij, dat een generael rendez-vous omtrent de strant van de gemelte Caep begrepen worde.

Sult gij met u schip ende onderhebbende volck ter voornoemde plaetse gecomen sijnde, voorcerst met een gedeelte van uw volck u aen landt begeven, medenemende soo veel materialen als u noodich sijn, omme in der haest tot u defentie voor aenval van de inhabitanten (een rouwe natie sijnde) op te werpen een bequaeme houte logie, soo omme het volck daerinne te logeren als omme u bijhebbende gereetschap te mogen bergen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Ende alsoo nae overlegh van saecken mede goetgevonden is, dat omme aen de voornoemde Caep residentie te nemen ende tot een verversch plaetse aen te houden, aldaer een defencif fortjen off sterckte gemaeckt sal moeten werden, welck (soo verstaen werdt) nergens beter als aen de Soete rivier geleydt sal konnen werden.

Soo sult gij d' voornoemde logie begrijpen dicht bij off omtrent de voornoemde Soete rivier, daer gij sult oordeelen bequaemst te wesen.

De voornoemde logie in de behoorlijcke defentie gebragt sijnde, sult inspectie gaen nemen van de gelegentheyt van de voornoemde Socte riviere, ende overleggen waer soodanich fortjen als op 't papier gebragt ende daervan ontworpen is, met de beste gelegentheyt geleydt sal konnen werden, verstaende dat om binnen het voornoemde fort altijt versch water te hebben, de voornoemde rontsomme off midden door het fort geleydt sal konnen werden, gelijck het project daervan gemaeckt uytwijst, ende het voornoemde fort de naem geven de Goede Hoope.

Ende alsoo noodich is dat al het volck binnen het fort gelogeert ende geaccomodeert werde, sult de gelegentheyt daer nae aenleggen, omme bequaeme huysinge te maecken voor 70 à 80 persoonen.

Soo haest gij met u volck gelandt sijnde, in defentie sijdt omme van niemandt overvallen te konnen werden, sult gaen uytsien nae bequaeme plaetsen omme deselve te gebruycken tot thuynen, daertoe nemende vooral de beste vetste gronden, alwaer 'tgeene men plant ende saeyt wel sal konnen wassen, welcke thuynen (nae gelegentheyt van saecken) rontomme versterckt dienen te werden, waerop wij geen particuliere precise ordre geven konnen.

Sult mede omtrent het fort inspectie nemen van de beste landen, bequaem sijnde omme vee te wayen (weiden) ende aen te teelen, waertoe dan wel van noode wesen soude goede correspondentie ende intellegentie met de inwoonders, omme deselve metter tijt u omganck gewoon te maecken ende aen te

locken, dat met discretie geschieden moet; vooral u wachtende van haer persoonen off vee dat sij wayen ende aff brengen te beschaedigen, waerdoor sij dan van d' onse affkeerich gemaeckt werden, gelijck in verscheyde occurentien gebleecken is.

Ende alsoo het vee 's nachts sonder groot perijckel van genomen te werden, vooreerst niet buyten in 't velt sal mogen blijven, sult d' selven t' savonts tijdelijck in 't fort laeten drijven ende 's morgens wederom in 't velt jagen, waertoe dan oock bequaeme stallinge in 't fort gemaeckt moet werden, tot dat mettertijdt d' inwoonders vertrout sullen mogen werden, ten ware gij luyden het voornoemde vee buyten het fort door andere middelen in goede verseeckerheyt bewaren kondt, dat u vigilantie ende sorge bevolen blijft.

Dewijl dit fort principaelijck begrepen werdt. soo wel omme d' Oost-Indische gaende schepen van alle verversinge te konnen provideren, als die nae het vaderlandt kerende, daermede het eylant St. Helena voorbij te doen loopen, sult neerstich letten op allehande soorten van vruchten dewelcke nae het climaet aldaer best sullen willen wassen, ende in wat saysoen van 't jaer yder specie gesaeyt ende geplant moet werden, waervan de rechte kennis door ervaerentheyt becomen sult.

Ende opdat onder het volck goede ordre gehouden mach werden, sijn d' selve beecdicht op den Generaele Artijckelbrieff van de Compagnie, waernae sij haer dan sullen hebben te reguleren ende doen alle 't gundt haer van d'opperhoofden belast sal werden; gebruyckende ijdereen nae sijn capaciteyt ende 't gundt aldaer vereyst werdt, sonder ijmant ledich te houden, maer haer daegelijex werck gevende.

Van alle 't geene omtrent u passeert sult correcte notitie ende dachregisters houden, sonder daervan te blijven in gebreecke, ende voorts van tijdt tot tijdt ondersoecken off aldaer ten proffijte van de generale Comp. om dese oncosten te vinden, yts bij de handt genomen sal konnen werden, waertoe u sal konnen dienen copye van de remonstrantien aen de vergaderinge van de 17° overgegeven, hiernevens gaende.

Het voornoemde fort in defentie gebracht ende met sijn noodige behoeften voorsien sijnde, sult het voornoemde schip met 40 man beset latende sijn reyse nae Batavia laten voorderen, behoudende aldaer 70 coppen, met de sloepen (in 't voornoemde schip gesloopt) gaende, omme aldaer aen landt voorts aff te timmeren ende u in alle gelegentheden te mogen dienen; ende besonder mede in 't ontdecken van de gaende ende comende schepen ende deselve te preadverteren, dat sij op de bequaemste plaetsen mogen anckeren; ten welcker eynde gij aen landt ook een houte caep sult setten ofte yts anders practiseren konnen tot waerschouwinge dienende, waernae sij haer sullen hebben te reguleren.

Omme u voor aenval van alle vijanden te beter te mogen defenderen, sult op yder punct 4 stucken canon leggen, dewelcke gij aen landt brengen sult met de behoeftens daertoe dienende.

Ende alsoo op alle particulariteyten dewelke ons noch niet bekent sij ende op u ondervindinge ende industrie principaelijck aencomen moet, tegenwoordich geen instructie gegeven can worden, sal 't geene voorschreven vooreerst genoech wesen omme d'intententie van de generale comp. in desen uyt te voeren, ende voorts u bevolen blijven met de comp. van alles door brieven te corresponderen, waermede wij u dan veel geluck ende voorspoet op haer reyse ende in 't voltrecken van haer last toewenschende, sullen daervan het goet succes t' sijner tijdt te gemoet sien.

Aldus gedaen ende geresolveert ter vergaderinge van de 17° binnen Amsterdam den 25 Maert A°. 1651.

Lijst van 't volck gedestineert met de fluyt ofte pinas nae de Cabo de Bonne Esperance.

1 Commandeur.
1 Adsistent.
2 Chirurgijns ende onderchirurgijns.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

1 Siecketrooster.
1 Onderstierman.
1 Quartiermeester.
2 Constabels ende sijn maet.
1 Scheepstimmerman.
4 Huystimmerlieden.
2 Smits.
1 Kuyper.
2 Metselaers.
2 Harpoeniers.
1 Kock.
1 Bottelier.
4 Hoveniers.
1 Sargeant.
1 Landtpassaet.
20 Soldaten.
15 Matroosen.
5 Jongens.

t' samen 70 Coppen om aen de Caep te blijven, met provisie voor 12 maenden aen landt.
40 Coppen omme de fluyt op Batavia te brengen, van allerhande bedieninge.
110 Coppen.

Volgt de lijst van de provisien van vures ende ammonitie van het volck aen de Caep blijvende.

1 Groote sloep met sijn toebehooren (gesloopt).
1 Biscayse schuyt ofte sloepjen met toebehoren van lijnen, harpoenen, item ketel om traen te branden etc.
2 Segens, eenige thuyngieters, allerhande thuynsaedt.
8 Stukken canon van 6 ℔ ijser.
400 Kogels.
40 Musquets ende bandeliers.
3000 Musquets kogels.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

6 Donderbossen.
1000 ℔ boskruydt.
100 bossen londt.
12 Vierroers.
20 Piecken.
40 Halve id.
40 Houwers.
2000 Deelen.
200 Gezaegde idem.
4000 Sparbalcken ende juffers.
1200 Kapravens ende sparren.
24000 Spijckers van allerhande soorten.
100 Kordewagens met dubbeld getal van spillen ende wielen
100 Schoppen.
100 Spaden.
100 Houwelen ende picken, van elcx de helft.
50 Bijlen.
2 Trecksagen.
1 Schulpsaegh.
100 Paren hengsels tot deuren ende vensters.
25 Sloten ende partye grendels.
2 Dommecrachten.
2 Slijpsteenen.

Eenige nachtglaesen ende compassen.

Verstaende dat het boven geschreven geamplieert sal mogen worden, met soodanige gereetschappen als d' equiperende camer Amsterdam geraden sal vinden."

PERPUSTAKAAN NASIONAL